

Публікації

Василь ПОПОВИЧ

ПРОТОКОЛИ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ВІЗИТАЦІЇ ЦЕРКОВ ЖУРАВНІВСЬКОГО ДЕКАНАТУ 1732—1733 рр.

Вперше публікуються в перекладі з польської, а подекуди з латинської та церковнослов'янської мов рукописи більш ніж 280-літньої давності — протоколи візитації церков Журавнівського деканату, до складу якого на той час входило 16 парафій. Подані відомості про священників, сакральні споруди, церковне майно та кількість родин греко-католицького обряду в кожній парафії.

Ключові слова: церква, священник, рукописи, протоколи візитації, Візитаційна книга.

© В. ПОПОВИЧ, 2016

Упропонованій статті вперше опубліковано рукописи більш ніж 280 літньої давності — протоколи візитації* церков Журавнівського намісництва (деканату), до складу якого на той час входило 16 церков. Оригінали протоколів зберігаються у Національному музеї Львова (НМЛ), Візитаційна книга Ркл-12, аркуші 32—38. Вони написані польською, подекуди — латинською та церковно-слов'янською мовами і датовані 1732—1733 роками. Їх автор — отець Сильвестр Мальський — посланник львівського єпископа Атанасія Шептицького*.

Джерелами інформації для візитатора* були свідчення священників, парафіян та інших осіб, документи парафіяльних архівів, а також власні спостереження.

У протоколах візитації знаходимо короткі відомості про священників, сакральні споруди, церковні земельні угіддя та про кількість греко-католицьких родин у кожній парафії. Взнаємо імена священників і дідичів*, які рекомендували священників єпископові для певної парафії* та виділяли їм земельні наділи. Є згадки про деканів, які за згодою єпископа призначали священника до виконання церковних обов'язків та про те, ким і коли він був висвячений. Візитатор обов'язково довідувався про моральні якості священника, чи добре він виконував богослужіння, чи навчав дітей засад релігії, чи опікувався хворими. До протоколу вносився обсяг церковних ґрунтів і сіножатей включно з обсягами грошової та натуральної данини, яку сплачував священник дідичеві за користування землею.

Описано зовнішній вигляд церкви із зазначенням її титулу, збереженості, часу будівництва та освячення, вигляд дзвіниці, кількість дзвонів, стан цвинтаря, внутрішнє опорядження церкви, тобто храмові ікони, літургійне начиння, престол, хоругви, дзвоники, хрести з розп'яттям та ін. Наведено дані про шати священника, богослужбові книги, процедури хрещення та похорону, наявність у церкві мира* та свяченої води.

Усі візитаційні протоколи написані за єдиною схемою.

Спочатку візитатор заносив до протоколу ім'я або ім'я та прізвище священника перевіреної парафії й зазначав, хто рекомендував його єпископові, хто освячував і хто ставив на службу в парафії. Виясняв, чи має священник інсталяційну* грамоту, яким обсягом земельних угідь він користується і скільки сплачує грішми (або грішми й натурою) власникові цих угідь. Цікаво, що у 13-х парафіях деканату було по

одному священику, а в парафіях сіл Любша, Ляховичі Підгірні та Чертіж — по два.

Не залишались поза увагою візитатора метрики народжених, померлих та одружених. Характерно, що лише в с. Бортники, м. Журавно та с. Любша метрики відповідали тогочасним вимогам. Натомість у с. Монастирець «метрика не акуратна», у с. Ляховичі Підгірні «метрики в поганому стані», а в Журавнівському передмісті й с. Олешів священик взагалі «метрик не показав».

Дуже скупі відомості знаходимо про богослужбові книги і книги до проповідей. Для більшості парафій зазначено, що є всі книги до церковної відправи, до проповідей — жодної, а Казуси* відсутні. Лише в с. Чертеж до проповідей була німецька книга, у с. Ляховичі Подорожні не було Казусів, виданих по-руськи, а в с. Дубравка такі Казуси були. Окрім цього, у с. Бортники був Ключ* Казасіона, а в с. Монастирець священик мав писане Євангеліє*. Подекуди окремо згадувались Службник* і Требник* львівські або Службник і Требник Желіборського*, а в церкві Журавнівського передмістя був Службник могилівський. Відомості про датування книг взагалі відсутні.

Не можливо встановити також, який був зовнішній вигляд кожної церкви. В протоколах зустрічаємо лише короткі фрази про неї: «церква дерев'яна», «збудована в давні часи», «покрита соломою», «збудована на кшталт шопи*», «ким освячена не відомо», «потребує ремонту» тощо.

Короткі повідомлення знаходимо і про дзвіниці: «дзвіниця в порядку» (м. Журавно і с. Любша), «дзвіниця нужденна» (с. Монастирець), дзвіниця зігнила і потребує ремонту» (Журавнівське передмістя). Подекуди траплялись дзвіниці нетрадиційного вигляду. Зокрема, у с. Бортники «дзвонів три на хвртці під дашком», у с. Лисків «два дзвони на стовпах», а в Старому Селі «два дзвони на буку між гілками».

У внутрішньому інтер'єрі церкви увагу візитатора привертала такі його елементи як вівтар, ікони, хоругви, а також підлога. Лише у церквах Собору Найсвятішої Діви (с. Бортники) і Святого архангела Михаїла (м. Журавно) вівтар відповідав вимогам синодальної конституції. Водночас у церкві Різдва Пресвятої Богородиці (с. Буянова) вівтар був брудний і заплений, у церкві Святого Йоана Хрестите-

ля (с. Володимирці) «вівтар убогий, не впорядкований і не прикрашений», у церкві Святого Миколая (с. Монастирець) вівтар «брудний, на ньому немає ані ікони, ані кивота*».

Щодо ікон, то про них лише короткі повідомлення на кшталт «гарно намальовані», «ікони намісні* на дереві», «намальовані по-старосвітськи» (церква Собору Пресвятої Богородиці у Чертіжі), «ікони намісні будь-як намальовані» (церква Святого Антонія Великого в с. Олешів).

Про хоругви довідуємось, що майже всюди вони «прикрашені образами» або «богомазні» (церква Собору Пресвятої Богородиці в Ляховичах Подорожніх), «нужденні і пошарпані» (церква Святого архангела Михаїла в Монастирці).

Дерев'яна підлога була лише в церкві Святого архангела Михаїла с. Лисків. У інших церквах підлоги не було зовсім або про неї не згадувалось.

Окреме місце в протоколах візитації займає опис літургійного начиння, перелік якого повторюється майже у всіх перевірюваних церквах. До переліку ввійшли на престольні хрести, чаші, патени*, ложечки до причастя, ампулки* і мисочки для них, покрівці до чаш і патен, рушнички, обруси, кадильніці, вівтарні дзвінки, підсвічники. З огляду на убогий стан церков і парафіян чаші, ложечки і патени були олов'яні, на престольні хрести — дерев'яні, рідше — олов'яні, мисочки — олов'яні, інколи — скляні або керамічні, підсвічники — дерев'яні або бронзові. Попри те в Журавнівській церкві Святого архангела Михаїла було дві срібні чаші та срібний на престольний хрест без підставки, а в Любшівській церкві Святого Симона Стовпника — одна срібна чаша.

Церковний одяг священиків представлений фелонами*, стихарями*, гумералами*, альбами*, поясами. Кількість фелонів у кожній церкві становила від одного до п'яти. В тексті не йдеться, з яких матеріалів вони пошиті, за винятком церкви в Ляховичах Підгірних, де було два фелони: один адамашковий* пошарпаний, другий — китайковий*, старий.

Подані цікаві демографічні дані про кількість парафіяльних родин при кожній церкві. Найчисельнішою вона була в м. Журавно — 100 родин і с. Любша — 72, а найменшою — в с. Лисків і Старому Селі — по 18 родин.

У тексті протоколів є деякі незрозумілі для сучасного читача слова. Позначено їх зірочкою (*),

коли вони трапляються вперше, і в примітках подано тлумачення.

Під час підготовки рукопису виникали певні труднощі, пов'язані з прочитанням тексту протоколів та їх перекладом. Ці труднощі вдалось подолати, скориставшись люб'язною допомогою декана гуманітарного факультету Українського Католицького Університету п. Ігоря Скочиліа та директора Львівської обласної універсальної наукової бібліотеки, історика, п. Івана Сварника, за що висловлюю їм щиро вдячність.

Місто Журавно [арк. 32]

У цьому місті перебуває журавнівський декан на ім'я Іван Заневич. Рекомендований його милістю паном Фабіяном на Шанявах Шанявським — старостою* сохачівським і мостовським. Висвячений теперішнім преосвященим архіпастором* паном і добродієм нашим у 1729 р. Поставлений соколівським намісником*. Має інсталяційну грамоту. Метрика в порядку. Ми застали реєстр живих і померлих парафіян. Завжди перебуває в парафії. А як часом від'їжджає, то на своєму місці залишає вікарія*. Звичайне богослужіння не пропускає. Святі Тайни* пильнує і гарно адмініструє. Малих дітей навчає тайн святої віри. Охоче відвідує хворих. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, лежать на вівтарі. Є всі книги до церковної відправи. До проповідей — жодної. Жодних Казусів* нема. Сповідается за своєю потребою. Корону* виголює, волосся відпускає. Церковного поля є на 30 днів орання, яке утримує на свій розсуд, бо має презенти зі всіма привілеями. Сіножатей вдосталь. 100 парафіяльних родин. Парафіяни не повідомили чогось поганого про духівника.

Церква дерев'яна, збудована під титулом Святого архангела Михаїла. Посвячена преосвященим архіпастором Варлаамом Шептицьким* — єпископом львівським. Належно відремонтована. Цвинтар частково огорожений парканом, частково — тинном. Вівтар прибраний чисто і належно відповідно до конституції. Антимінс* між обрусами. Хрест з розп'яттям олов'яний — на вівтарі. Підлога відсутня. Чотири дзвони. Дзвіниця в порядку.

Три чаші, дві срібні, а третя олов'яна разом зі всім. Пурифікатори* є. Корпоралів* кілька чистих. Воздухів* три порядних великих [разом] з малими. Ми-

сочка олов'яна з ампулками. Рушнички, рушники, гумерали, пояси в належному порядку. П'ять альб чистих. Фелонів п'ять гарних, з різної матерії. Служебник і Требник львівські, поновлені. Дзвінок малий один. Підсвічники олов'яні й дерев'яні. Корони дві, одна срібна більша, а друга менша. Хрест срібний без підставки один.

Ікони всі гарно намальовані на дереві, лише не пасують до тої церкви. Хоругви гарні, з належними образами.

Слей* і святе миро є на вівтарі в олов'яній посудині. Свята Євхаристія* — у дерев'яній пушці* старосвітської роботи. Цимборіуму* нема. Частиці* до хворих поновлює кожні дві неділі. Святі Дари до хворих носить з свічками і дзвінком.

Святі Тайни адмініструє відповідно до канонічних правил. Похорон відправляє по-християнськи, без жодних поганських звичаїв.

Журавнівське передмістя [арк. 32 зв.]

У цьому передмісті перебуває духівник Георгій. Рекомендований його милістю ясновельможним паном Казимиром Ігнацим Лещинським* — графом з Лешни, каштеляном* львівським. Висвячений у 1729 р. преосвященим Атанасієм Шептицьким* на Шептицях, тодішнім архіпастором. Поставлений своїм намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрики не показав. Не показав реєстру живих і померлих парафіян. Від парафії не відлучається. Богослужіння часто пропускає. І Служба Божа в недільні та святкові дні не завжди була, бо і при нас у неділю, маючи чисельну парафію і позбувшись бакалавра*, не мав Служби Божої. Святі Тайни уважно адмініструє. У церкві часом проповідує щоденні молитви. До хворих ходить, коли йому повідомлять. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, не замкнені. Книги є не всі до церковної відправи, бо Трефоля* і Октоїха* бракує, вони пропали через недогляд капелана. До проповіді — жодної. Казусів* немає. Сповідается кілька разів на рік, а найбільше чотири рази. Корону виголює, а волосся відпускає. Церковних земель є цілий лан і сіножаті, з яких дає до двору чинш* обсягом 30 польських золотих, роговизну* та бджолину десятину*. Парафіяльних родин 50, які визнали, що їх духівник зневажає і з ними свариться. До двору їздить. Сам свічки витоплює.

Церква дерев'яна під титулом Введення в храм Пресвятої Богородиці. Збудована за благословення архіпастора. Освячена журавнівським деканом. Цвинтар огорожений тином. Вівтар прибраний чисто, але не за синодальною конституцією*. Антимінс між обрусами. Хрест з розп'яттям був. Підлога відсутня. Чотири дзвони. Дзвіниця зігнула і потребує істотного ремонту. Чаша одна олов'яна разом зі всім. Пурифікатор один. Корпоралів порядних два, але не накрохмалених. Воздушків великих два [разом] з малими. Мисочка олов'яна. Ампулук не було. Рушників, рушничків, гумералів не було. Поясок один. Стихарів три. Фелонів три з приналежностями. Службник могилівський, Требник львівський. Є малий дзвінок. Підсвічники дерев'яні. Кадильниця латунна. Єван-геліє оправлене сріблом. Двері й вікна за можливістю укріплені.

Ікони намісні лише на дереві, намальовані гарно. Хоругви прикрашені образами.

Для Святої Тайни Хрещення вода освячується під час самого богослужіння. Єлей і святе миро висять на стіні у склянній посудині.

Свята Євхаристія є в дерев'яній пушці без будь-якої пошани. Частиці для хворих поновлює кожні дві неділі. Святі Тайни, як видно із власного повідомлення, адмініструє згідно з канонічними правилами. Похорон відправляє по-християнськи. Лише нема процесійного хреста, та й зазвичай його не було.

Село Любша [арк. 33]

У цьому селі перебувають два духівники: один на ім'я Теодор Міхович, другий — Григорій з родини. Рекомендовані його милістю вельможним паном Яном Каролем Доловичем* — старостою борецьким. Перший висвячений у 1728 р. преосвященим архіпастором, паном і добродієм нашим, другий — у 1726 р. Поставлені своїм намісником. Мають інсталяційні грамоти. Метрики в порядку, писані окремо. Реєстру живих і померлих парафіян не показали. Завжди перебувають у парафії. Богослужіння пильнують. Святі Тайни уважно і гарно адмініструють. Після Служби Божої навчають малих дітей тайнам святої віри. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, лежать на вівтарі. Є всі книги до церковної відправи. До проповідей — жодної. Казуси є. Сповідання три-чотири рази щорічно. Корони виго-

люють, волосся відпускають. Церковного поля є на 20 днів орання. Один звільнений від усяких повинностей і чиншів та колишніх двірських акцій. Другий сплачує з поля церковного 30 польських золотих. Сіножатеї дуже мало. Парафіяльних родин 72. Більше не визнали парафіяни чогось осудливого на духівників.

Церква дерев'яна під титулом Святого Симона Стовпника. Не відомо ким освячена. Цвинтар оточений частково тином, частково парканом. Вівтар належно прибраний. Антимінс між чистими обрусами. Хрест з розп'яттям знаходиться на вівтарі. Підлоги нема. Чотири дзвони. Дзвіниця в порядку. Дві чаші — срібна і олов'яна [разом] зі всім. Пурифікатори є. Два порядні корпорали. Воздухів великих три [разом] з малими. Мисочка глиняна з ампулками. Рушничків і належних поясів не було. Гумерал один. Альб 7. Фелонів чотири [разом] з приналежностями. Службник і Требник поновлені. Є малий дзвінок. Підсвічники дерев'яні. Кадильниця латунна. Двері та вікна в міру можливості укріплені. Ми не застали свяченої води при дверях у церкві.

Ікони всі гарно намальовані. Хоругви прикрашені образами.

До Святої Тайни хрещення вода освячується під час самого богослужіння. Єлей у склянній посудині, святе миро — в олов'яній; поповнюють щороку.

Свята Євхаристія є на вівтарі в олов'яній пушці без будь-якої пошани. Цимборіуму нема. Частиці для хворих поновлюють кожні дві неділі. До хворих носять Святі Дари з свічками і дзвінком.

Святі Тайни уважно і гарно адмініструють відповідно до канонічних правил, тобто за службником і ритуалом нашим. Похорон відправляють похристиянськи, без жодних поганських звичаїв.

Село Володимирці [арк. 33—33 зв.]

У цьому селі є один духівник на ім'я Теодор Біркєвич. Рекомендований його милістю ясновельможним паном Казимиром Лещинським — каштеляном львівським. Висвячений у 1730 р. преосвященим архіпастором Атанасієм Шептицьким, паном і добродієм нашим. Поставлений намісником журавнівським. Має інсталяційну грамоту. Метрика не в порядку. Не показав реєстру живих і померлих парафіян; завжди перебуває в парафії. Богослужіння пильнує. Святі Тайни уважно і добре адмініструє.

Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, лежать на вітварі. Є всі книги до церковної відправи. До проповідей — Ключ. Немає жодних казусів. Рідко коли сповідається. Корону виголює, волосся відпускає. Церковного поля є на 40 днів орання. Сіножатей обмаль. Усіх парафіяльних родин 50. Парафіяни нічого не повідомили про духівника.

Церква дерев'яна, збудована під титулом Святого Йоана Хрестителя, ким освячена не відомо. Потребує ремонту. Цвинтар огорожений тином. Вітвар убогий, не впорядкований і не прикрашений за синодальною конституцією. Антимінс між обрусами. Хрест з розп'яттям дерев'яний. Нема підлоги. Три дзвони. Дзвіницю давно ремонтують, але ще не закінчили. Чаша одна олов'яна разом зі всім. Пурифікатор не в порядку. Корпорал дуже світлий. Воздух один великий [разом] з малими. Рушників, рушничків, гумералів, поясів належних не було. Стихарів два. Фелонів два. Службник і Требник львівські, поновлені. Малий дзвінок один. Підсвічники на вітварі не в порядку, бронзові. Кадильніця бронзова. Двері та вікна по можливості укріплені. Свяченої води в церкві не було.

Ікони всі гарно намальовані. Хоругви старі, пошарпані. До Святої Тайни Хрещення вода освячується під час самого Богослужіння. Єлей лежить на вітварі в склянній посудині. Святе миро ми застали в склянній карафці*, колись було в слоїку, а що без пошани було, то розбилосся, за що мусів два рази помолитись «Помилуй м'я, Боже». Свята Євхаристія на вітварі в дерев'яній пушці без всякої пошани. Цимборіуму нема. Частиці чорні поновлює для хворих що дві неділі. Святі Тайни належно адмініструє відповідно до канонічних правил. Похорон відправляє по-християнськи без жодних поганських звичаїв. Лише процесійного хреста за традицією не було.

Село Ляховичі Подорожні [арк. 33 зв.—34]

У цьому селі перебуває один духівник на ім'я Василь Гаврилович. Рекомендований їм милістю вельможною Анною з Денгофів Даниловичевою* — старостиною парчовською. Висвячений у 1732 р. ясно вельможним преосвященим архіпастиром паном і добродієм нашим. Поставлений журавнівським намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрики пише. Не показав реєстру живих і померлих парафіян. За-

вжди перебуває в парафії. Богослужіння пильнує. Святі Тайни акуратно та гарно адмініструє. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, лежать на вітварі. Є усі книги до церковного богослужіння. До проповідей — жодної. Нема казусів, виданих по-руськи. Сповідається кілька разів на рік. Корону виголює, волосся відпускає. Церковного поля дві чвертини у спокійному вжитку; сукцесори* і рідні брати вигнали духівника з попівства і виселили; змушений проживати у селян. Поля двірського хоча мало, але претендентів на нього багато. Сіножатей вдосталь. Парафіяльних родин 30. Більше парафіяни не назвали такого, що могло б його скомпрометувати.

Церква дерев'яна під титулом Собору Пресвятої Богородиці, не пам'ятає ким освячена. Потребує часткового ремонту. Цвинтар огорожений тином. Вітвар за спроможністю чисто прибраний. Антимінс між обрусами. Розп'яття дерев'яне.

Чаша одна олов'яна. Пурифікатори є. Корпорал чистий. Воздух один великий [разом] з малими. Ми-сочка скляна з ампулками. Рушничків, рушників, гумералів нема. Пояс один гарний. Альб три. Фелон один убогий. Службник і Требник львівські. Дзвінок малий один. Двері та вікна з рамами, укріплені. Свяченої води в церкві не було.

Ікони всі гарно намальовані, лише апостоли — на полотні. Хоругви богомазні. Процесійного хреста не було, та й зазвичай його нема узвичаю. До Святої Тайни Хрещення вода освячується під час самого богослужіння. Єлей і святе миро в склянній посудині висять на стіні. Святе миро бере щороку.

Свята Євхаристія є на вітварі в незвичайній дерев'яній пушці без всякої пошани. Частицю ми застали лише одну. Їх поновлює кожні дві неділі. До хворих носить Святі Дари зі свічками і дзвінком.

Святі Тайни адмініструє згідно зі службником і нашим ритуалом.

Село Ляховичі Підгірні (тепер Зарічне)

[арк. 34—34 зв.]

У цьому селі перебувають два духівники Мартиновичі на ім'я Іван — старший і молодший. Перший рекомендований їм милістю ясновельможною паненою Євфросиною Скибською* Даниловичевою — воєводиною* белзьською, парчовською, верецькою, старостиною парчовською. Другий — їм милістю вель-

можною панею Анною з Денгофів Даниловичевою* — старостиною парчовською. Перший висвячений у 1694 р. ясновельможним преосвященим отцем Йосифом Шумлянським* — єпископом львівським. Другий висвячений у 1730 р. преосвященим теперішнім архіпастором. Поставлені журавнівським намісником. Мають інсталяційні грамоти. Метрика в поганому стані. Не показано реєстру живих і померлих парафіян. В парафії завжди перебувають. Богослужіння пильнують. Святі Тайни акуратно і гарно адмініструють. Малих дітей часом навчають таємниць святої віри після Служби Божої. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, не замкнені. Є всі книги до церковного богослужіння. До проповідей — Ключ «Огородок»* і «Вінець»*. Не мають жодних Казусів. Сповідуються три-чотири рази на рік. Корони виголюють, а волосся до тепер старший не відпускав. Церковного поля є дві четвертини в спокійному вжитку. Сіножатеї на 12 косарів. Парафіян (їх кількість у протоколі не зазначена. — П. В.).

Церква збудована під титулом Вознесіння Господнього, ким освячена не пам'ятають. Ще не потребує жодного ремонту. Цвинтар огорожений тином. Вівтар в міру можливості чисто прибраний. Антимінс є між обрусами. Хрест з розп'яттям дерев'яний завжди на вівтарі. Підлога відсутня. Три дзвони. Дзвіниця в порядку. Чаша одна олов'яна [разом] зі всім, пурифікатор один. Корпорал чистий. Воздух один не привабливий [разом] з малими. Мисочка скляна. Ампулк немає. Рушників, рушничків, гумералів і поясів належних не було. Два Стихарі брудні та грубі. Два фелони — один з адамашку* пошарпаний, другий — китайковий*, старий. Службник і Требник львівські. Дзвінок один малий. Підсвічників жодних не було. Двері й вікна як-небудь укріплені. Кадильниця латунна. Свячена вода була в церкві, але не на звичному місці.

Ікони всі на дереві, гарно намальовані. Хоругви з образами.

До Святої Тайни хрещення воду освячують під час самого богослужіння. Єлей і святе миро в скляній посудині висять на стіні, їх поповнюють щороку.

Свята Євхаристія у дерев'яній пушці є на вівтарі без будь-якої пошани. Цимборіуму немає. Частиці для хворих до тепер кожні чотири неділі поновлювали. До хворих Святі Дари носять зі свічками та

дзвінком. Інші Святі Тайни адмініструють відповідно до канонічних правил, тобто Службника і нашого ритуалу.

Похорон відправляють по-християнськи без жодних поганських звичаїв.

Село Лисків [арк. 34 зв.—35]

У цьому селі перебуває духівник на ім'я Григорій Гаврилович. Рекомендований їм милістю вельможною панею Анною Даниловичевою* з Денгофів — старостиною парчовською. Висвячений у 1726 р. преосвященим архіпастором, паном і добродієм нашим. Поставлений журавнівським намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика не в порядку, лише перед перевіркою, вочевидь, почувши про візитацію, позаписував деяких дітей. Реєстру живих і померлих парафіян не пред'явив. Перебуває в парафії. Богослужіння пильнує. Святі Тайни пильно і гарно адмініструє. Недавно почав навчати малих дітей таємницям святої віри. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, знаходяться у різних місцях. Є всі книги до відправи церковної. До проповідей — жодної. Лише Тріоди* однієї бракує. Казусів немає. Сповідуються раз на рік, волосся відпускає, корону чисто виголює. Церковного поля є на 10 днів спокійного орання. Сіножатеї на 10 косарів. Парафіяльних родин 18. Нічого не виказали парафіяни на духівника.

Церква дерев'яна, збудована під титулом Святого архангела Михаїла, освячена світлої пам'яті Варлаамом Шептицьким* — єпископом Львівським. Добре і акуратно відремонтована. Цвинтар огорожений тином. Вівтар за можливістю чисто прибраний. Антимінс між (слово не прочитане — П. В.). Хрест з розп'яттям дерев'яний. Підлога дерев'яна. Два дзвони на стовпах. Дві чаші олов'яні [разом] зі всім. Пурифікатор один. Корпорал в порядку. Воздух один великий [разом] з малими. Мисочка олов'яна. Ампулк немає. Не було рушників, рушничків і належних гумералів. Стихарів три грубих. Фелонів два мізерних. Службник і Требник львівські поновлені. Один малий дзвінок. Підсвічники убогі дерев'яні. Кадильниця латунна. Двері та вікна добре укріплені. Свячена вода була в церкві.

Ікон нема, окрім намісних і архієрея, добре намальованих на дереві. Хоругви прикрашені образами.

До Святої Тайни Хрещення воду освячує під час самого богослужіння. Єлею не було. Святе миро висить на стіні в склянній посудині, щорічно поновлюється.

Свята Євхаристія є на вітварі в простій негарній, не помальованій пушці без всякої пошани. Частиці для хворих поновлює кожні дві неділі.

Інші Святі Тайни належно адмініструє відповідно з канонічними правилами. Похорон відправляє похристиянськи, лише в тому поганій звичай, що процесійного хреста в церкві немає.

Село Чертеж (тепер Чертіж) [арк. 35]

У цьому селі перебувають два духівники — старий і молодий. Перший на ім'я Василь. Рекомендований його милістю вельможним паном Миколаєм Даниловичем* — коронним крайчим*. Висвячений у 1697 р. ясновельможним архіпастором світлої пам'яті Йосипом Шумлянським. Другий на ім'я Іван. Рекомендований її милістю вельможною панею Анною з Денгофів Даниловичевою — старостиною парчовською. Висвячений у 1729 р. теперішнім архіпастором. Поставлений своїм намісником. Мають інсталяційні грамоти. Метрика не в порядку. Не показали реєстру живих і померлих парафіян. Завжди перебувають у парафії. Богослужіння пильнують. Святі Тайни акуратно і добре адмініструють. Ніхто не помер без християнських обрядів. Малих дітей останнім часом почали навчати тайн святої віри. Речі, що належать до церковного обряду, не замкнені. Є усі книги до церковного богослужіння. До проповідей — німецька книга. Не мають жодних Казусів. Сповідуються разів чотири на рік. Корону виголюють, волосся відпускають. Церковного поля є на шість днів орання. Сіножатей мало. Парафіяльних родин 30. Парафіяни не повідомили нічого осудливого про духівників.

Церква дерев'яна в порядку, збудована під титулом преподобної Параскевії Тирнавської за благословенням світлої пам'яті Йосипа Шумлянського; освячена духовним наставником. На той час цвинтар ще не всюди був огорожений тином. Вітвар прибраний чисто, проте не за синодальною конституцією. Антимінс був між обрусами. Хрест з розп'яттям дерев'яний. Підлоги немає. Два дзвони. Дзвіниця в міру можливості пропорційна. Чаша одна олов'яна зі всім. Пурифікатори є. Корпорал чистий. Возду-

хів великих два [разом] з малими. Мисочка не показна. Ампулок немає. Рушників, рушничків, гумералів і поясів належних не було. Стихарів три. Фелонів чотири, усі з приналежностями. Службник і Требник львівські, поновлені. Дзвінок малий один. Підсвічники дерев'яні. Кадильниця латунна. Двері й вікна в міру можливості укріплені. Свячена вода була в церкві.

Всі ікони на дереві гарно по-старосвітськи намальовані. Хоругви з образами.

Вода до святого хрещення освячується під час богослужіння. Єлей і святе миро в склянній посуді; поповнюються щорічно.

Свята Євхаристія є на вітварі в старосвітській дерев'яній пушці. Цимборіуму нема. Частиці для хворих поновлюють кожні дві неділі.

Святі Тайни адмініструють належно відповідно до канонічного припису, тобто Службника і ритуалу нашого. Похорон відправляють по-християнськи. Проте хреста процесійного у вжитку немає.

Село Дубравка [арк. 35 зв.]

У цьому селі перебуває духівник на ім'я Еліас. Служить за рекомендацією його милості вельможного пана Фабіяна Шанявського на Шанявах — старости сохачівського і мостовського. Висвячений у 1718 р. ясновельможним преосвященим паном і добродієм нашим Атанасієм Шептицьким*. Поставлений на вакантне місце жидачівським намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика в порядку. Не показав реєстру живих і померлих парафіян. Не було до нього зауважень і не виявлено порушень стосовно детально описаної інструкції. В парафії завжди перебуває. Богослужіння пильнує. Святі Тайни пильно і добре адмініструє. Малих дітей навчає тайн святої віри після Служби Божої. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, не замкнені. Є всі книги до церковної відправи. До проповідей — Ключ. Має давні Казуси, видані поруськи. Сповідуються щорічно чотири рази. Корону виголює, волосся відпускає. Церковного поля є на шість днів орання, з якого дає до двору 15 польських золотих чиншу. Сіножатей мало. Парафіяльних родин 50. Також дяк має другу частину церковного поля і дає до двору 15 польських золотих чиншу.

Церква дерев'яна під титулом Святого Миколая, ким освячена — не пам'ятає. Потребує часткового

ремонту. Цвинтар огорожений тином. Вівтар за можливістю чисто прибраний, лише як належить не-впорядкований. Антимінс між обрусами. Дерев'яний хрест з розп'яттям на цимборіумі. Нема підлоги. Три дзвони. Дзвіниця покрита соломною. Три чаші олов'яні разом з приналежностями. Є пурифікатори. Корпорал чистий. Воздух один великий [разом] з малими. Мисочка олов'яна з ампулками. Рушничків і рушників не було. Гумерали і пояс відповідні. Служебник і Требник львівські, оправлені. Дзвінок малий один. Підсвічники дерев'яні. Кадильниця латунна. Двері і вікна укріплені. Свяченої води у церкві не було.

Ікони гарно намальовані і були б усі, якби вийшла з роботи решта ікон з апостолами, які ще не закінчені. Хоругви прикрашені образами. Єлей і святе миро щорічно поновлює і висять [вони] на стіні в убогій склянній посудині, яка може впасти.

Свята Євхаристія в олов'яній пушці, бо цимборіум ще не помальований і не посвячений. Частиці для хворих що дві неділі поновлює. Святі Дари до хворих носить зі свічками і дзвінком.

Інші святі Тайни адмініструє згідно з канонічними правилами, тобто служебником і нашим ритуалом. Похорон відправляє по-християнськи.

Село Мельнич [арк. 35 зв.—36]

У цьому селі є духівник на ім'я Василь Біркевич. Має рекомендації без жодних додаткових привілеїв від його милості ясновельможного пана Казимира Ігнаци Лещинського — графа з Лешни, каштеляна львівського. Висвячений у 1728 р. його милістю преосвященним Атанасієм Шептицьким — теперішнім архіпастором. Поставлений своїм журавнівським намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика не в усьому впорядкована. Не було реєстру живих і померлих парафіян. Від парафії нікуди не відлучається. Богослужіння пильнує. Святі Тайни акуратно і гарно адмініструє. Малих дітей часом навчає в церкві після Служби Божої тайнам святої віри. До хворих охоче ходить. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, не замкнені. Книги є всі до церковного богослужіння. До проповідей — Ключ. Не було жодних Казусів. Сповідается щорічно чотири рази. Корону виголює, волосся відпускає. Церковного поля є цілий лан, з якого дає чинш обсягом 30 польських золотих і роговизну. Сіножатей вистачає для своєї потреби. Є

30 дворів парафіян. Нічого більше не розповіли парафіяни про теперішнього духівника.

Церква дерев'яна покрита соломною під титулом Святого Миколая Чудотворця, збудована давно й знову ремонтується. Цвинтар огорожений тином. Вівтар за можливістю чисто прибраний. Антимінс між обрусами. Хрест з розп'яттям на престолі. Підлога відсутня. Є три дзвони. Дзвіниця покрита соломною. Чаша одна олов'яна [разом] зі всім. Пурифікатор один. Корпорал чистий один. Воздух один великий [разом] з малими. Мисочка глиняна. Ампулок нема. Рушників, рушничків, гумералів, поясів належних не було. Служебник і Требник львівський, поновлені. Дзвінок малий, глухий. Підсвічники дерев'яні. Кадильниця бронзова. Вікна та двері за спроможністю укріплені. Свяченої води при церковних дверях не було.

Намісних ікон на дереві — чотири, гарно намальовані. Хоругви прикрашені образами.

До Святої Тайни Хрещення вода освячується під час богослужіння. Єлей і святе миро в склянній посудині поновлює із року в рік.

Євхаристія свята є на вівтарі в дерев'яній дуже нужденній пушці без будь-якої пошани. Частиці для хворих поновлює кожні дві неділі. До хворих носить Святі Дари зі свічками і дзвінком.

Святі Тайни належно адмініструє згідно з канонічними правилами. Похорон відправляє по-християнськи, без жодних поганських звичаїв.

Село Буянова [арк. 36—36 зв.]

У цьому селі перебуває один духівник на ім'я Андрій Камінський. Рекомендований його милістю паном Казимиром Ігнацим Лещинським — графом з Лешни, каштеляном львівським. Висвячений у 1711 р. ясновельможним преосвященним отцем Варламом Шептицьким — єпископом львівським. Поставлений своїм намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика в порядку. Не показав реєстру живих і померлих парафіян. За повідомленням тутешніх парафіян не було з його боку правопорушень. Богослужіння пильнує. Святі Тайни пристойно адмініструє. Часом навчає тайн святої віри після Служби Божої. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до церковного обряду, не закриті на замок, лежать на вівтарі. Книги є всі до церковної відправи, а до проповідей — жодної. Казу-

сів не було. Сповідается разів два на рік. Корону виголює, волосся відпускає. Церковного поля є два лани, з яких дає до двору 30 польських золотих чиншу, роговизну й бджолину десятину, а також виконує інші двірські повинності. Парафіяльних родин 30. Сіножатеї мало.

Церква дерев'яна під титулом Різдва Пресвятої Богородиці, збудована в давні часи, покрита соломою. Цвинтар огорожений тином. Вівтар не прикрашений згідно з синодальною конституцією, брудний, доволі запилений. Антимінс між обрусами. Хрест з розп'яттям дерев'яний. Два дзвони. Дзвіниця на хвіртці.

Чаша олов'яна [разом] зі всім. Пурифікатор один. Корпорал чистий один. Воздух один великий [разом] з малими. Мисочка олов'яна. Ампулочок немає. Рушничків, рушників, гумералів не було. Поясів немає, окрім одного. Стихарів* два. Фелонів три з доповненнями. Службник і Требник львівські в оправі. Дзвінок малий один. Підсвічники дерев'яні. Кадильниця латунна. Свяченої води при церковних дверях не було.

Ікони дерев'яні гарно намальовані, але без апостолів. Хоругви прикрашені.

До Святої Тайни Хрещення вода освячується під час самого богослужіння. Єлей і святе миро є на стіні в склянній посудині.

Свята Євхаристія на вівтарі в дерев'яній неприкрашеній пушці без жодної пошани. Частиці для хворих поновлює що чотири неділі.

Святі Тайни належно адмініструє відповідно з канонічними правилами, тобто Службником і нашим ритуалом*. Похорон відправляє по-християнськи. За звичаєм нема прецесійного хреста. Вино завжди купує у жидів коло Журавна.

Село Монастирець: перша церква [арк. 36 зв.—37]

При цій церкві перебуває духівник на ім'я Іван Камінський. Рекомендований його величністю ясновельможним паном Казимиром Ігнацим Лещинським — графом з Лешни, львівським каштеляном. Висвячений у 1709 р. ясновельможним отцем, теперішнім архіпастиром. Поставлений своїм намісником. Має інсталяційну грамоту. Не показав метрик реєстру живих і померлих парафіян. Речі, що належать до церковного обряду, перебувають у погано-

му стані та занедбані. Нема книг до церковного богослужіння, окрім Октоїха, Псалтиря, Службника, тай то Желіборського й писаного Євангелія. Сповідается зрідка. Корону виголює, волосся відпускає. Церковного поля є на 30 днів орання, з якого мусить щорічно давати 30 польських золотих чиншу, а до цього — ще й роговизну та бджолину десятину. Парафіяльних родин 18, які не висловили чогось поганого про духівника.

Церква невелика дерев'яна, та й називається церквою не повинна: без стелі, убого покрита соломою, збудована на кшталт шопи* під титулом Святого архангела Михаїла та ще й опорядження церковного нема, не вдалось дізнатись, ким освячена, огорожена тином. Вівтар малий, убогий, так що й описати не можна, як прибраний. Антимінс між обрусами. Хрест з розп'яттям дерев'яний. Про підлогу й не питати. Два дзвінки на хвіртці. Чаша олов'яна одна. Пурифікатор один. Корпорал негарний. Воздух один великий [разом] з малими. Мисочок і ампулочок немає. Не було рушників, рушничків, гумералів і поясів. Дзвінок малий один, підсвічники дерев'яні. Кадильниця латунна. В церкві не було свяченої води.

Дві ікони на дереві гарно намальовані. Хоругви нужденні, пошарпані.

Свята Євхаристія є на вівтарі у простій убогій дерев'яній пушці без будь-якої пошани. Цимборіуму немає. Частиці для хворих поновлює кожні дві неділі.

Святі Тайни адмініструє згідно з канонічними правилами й нашим ритуалом. Похорон відправляє по-християнськи. Лише відсутній процесійний хрест.

Село Монастирець: друга церква в цьому селі [арк. 37]

У цій церкві старий духівник на ім'я Матвій, який проживає в [с.] Довга. Презентів не показав. Висвячений у 1701 р. ясновельможним отцем Йосифом Шумлянським — львівським єпископом. Поставлений своїм намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика неакуратна, записує лише на карточках. Не показав реєстру живих і померлих парафіян. Речі, що належать до церковного обряду, знаходились у різних місцях. Бракує книг до церковної відправи, з них не кожна друкована. Казусів не було. Сповідается залежно від своєї потреби. Корону часом виголює, а волосся не відпускає. Поля церков-

ного має на 30 днів орання, з яких також дає до двору 30 польських золотих чиншу, а до цього ще й роговизну та бджолину десятину. Має сіножать для своєї потреби. Парафіяльних родин 20. Нічого не визнали парафіяни на духівника.

Церква під титулом Святого Миколая убога, дерев'яна, пропорційна, пошита соломою, побудована на улюбленому людьми світлому і божому місці. Не відомо ким освячена. Цвинтар огорожений тинном. Вівтар малий, пропорційний, брудний, на ньому немає ані ікони, ані кивота. Антимінс між двома давно чищеними обрусами. На вівтарі дерев'яний хрест з розп'яттям. Дзвінків два. Дзвіниця нужденна. Келих один олов'яний, патена пошкоджена. Ложечка дефектна. Пурифкаторів немає. Корпорал гарний, але нечистий. Воздух один убогий [разом] з малими. Мисочка олов'яна. Ампулок немає. Рушників, рушничків, поясів і нарамників не було. Стихарів два. Фелон один убогий. Требник Желіборського. Службник львівський. Є малий дзвінок. Кадилиця бронзова. У церкві не було свяченої води.

Чотири ікони на дереві. Хоругви вже злучені, колісь намальовані. Єлей і святе миро в скляній посудині висять на стіні з року в рік.

Свята Євхаристія в олов'яній пушці є на вівтарі без всякої пошани. Цимборіуму немає. Частиці для хворих поновлює кожні дві неділі. Святі Тайни адмініструє відповідно до канонічних правил, тобто Службника і нашого ритуалу. Похорон відправляє по-християнськи. Немає процесійного хреста. Вино до святкової Служби Божої купує у жидів.

Старе Село: церква на горі [арк. 37—37зв.]

У цьому селі є духівник на ім'я Григорій. Рекомендований його милістю вельможним паном Казимиром Ігнацим Лещинським — графом з Лешни, каште-ляном львівським. Висвячений у 1712 р. ясновельможним преосвященним отцем Варлаамом Шептицьким — єпископом львівським. Поставлений своїм намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика не в порядку. Не показав реєстру живих і померлих парафіян. Постійно перебуває в парафії. Богослужіння пильнує. Святі Тайни гарно адмініструє. Малим дітям проповідує тайни святої віри і молитви. До хворих охоче ходить. Ніхто не помер без християнських обрядів. Речі, що належать до

церковного обряду, перебувають у різних місцях. Святе миро і єлей у хаті або в келії духівника.

Свята Євхаристія є в одній із двох олов'яних чаш, яка міститься у простій дерев'яній непомальованій пушці, що лежить на вівтарі, бо кивот відсутній.

Немає всіх книг до церковної відправи. Лише Псалтир, Тріодь цвітна*, Службник і Требник Желіборського та Євангеліє. До проповідей — жодної. Казусів немає. Щорічно сповідається чотири рази. Корону виголює, волосся не часто відпускає з огляду на оточення. Донедавна був цілий лан церковної землі. Тепер нема і третьої його частини, з якої дає до двору чинш в обсязі 30 польських золотих, податок від великої рогатої худоби, бджолину десятину. Обмаль сіножатей. 18 дворів парафіян. Вони нічого такого не повідомили, що могло б компрометувати духівника.

Церква дерев'яна, збудована в давні часи на кшталт шопи під титулом Успення Пресвятої Богородиці. Пошита соломою. Цвинтар огорожений тинном. Вівтар занедбаний, не прикрашений відповідно до синодальної настанови. Антимінс між обрусами. Хрест з розп'яттям дерев'яний. Відсутня підлога. Два дзвони на буку між гілками. Чаша одна олов'яна [разом] зі всім. Пурифкаторів немає. Рушничок під чашу чистий, в порядку. Воздух один великий [разом] з малими. Рушників, рушничків, гумералів і поясів належних не було. Альб дві. Фелонів два. Дзвінок малий один. Підсвічники дерев'яні. Кадилиця латунна. Свяченої води не було в церкві при дверях.

Ікон чотири — намісних, на дереві, гарно намальованих. Хоругва лише одна прикрашена образами.

Частиці для хворих поновлює кожні дві неділі. До хворих носить Святі Дари зі свічками і дзвінком.

Святі Тайни адмініструє відповідно до канонічних правил. Похорон відправляє по-християнськи. Процесійний хрест відсутній. Та й звичаєм він не передбачений.

Село Олешів (тепер Голешів) [арк. 37 зв.—38]

У цьому селі перебуває духівник на ім'я Василь Біркевич. Рекомендований його милістю ясновельможним паном Франциском Центнером* — воєводою смолінським. Висвячений у 1724 р. ясновельможним архіпастором, паном і добродієм. Поставлений княгиницьким намісником. Має інсталяційну грамо-

ту. Метрик не показав. Є всі книги до церковної відправи, до проповідей — жодної. Казусів немає. Сповідается чотири рази на рік. Церковного поля є на 80 днів орання. Сіножатеї на 20 косарів. Парафіяльних родин 80.

Церква дерев'яна під титулом Святого Антонія Великого, збудована за благословення архіпастора, освячена журавнівським намісником. Вівтар, або престол відповідно за можливістю чисто прибраний. Антимінс між двома обрусами. Корпорал не належний. На вівтарі олов'яний хрест. Підлоги немає. Дзвіниця в порядку. Три дзвони.

Церковні опорядження такі: дві чаші олов'яні з приналежностями. Пурифікатори є. Воздухів великих з малими (їх кількість не показана — П В.). Мисочка олов'яна. Ампулок, поясів належних і рушників не було. Гумерал один. Альб три. Фелонів два гарних. Службник і Требник львівські. Дзвінок один малий. Підсвічники дерев'яні. Дві латунні кадильниці. При церковних дверях свяченої води не було.

Ікони намісні будь-як намальовані. Апостолів нема. Хоругви гарні.

Свята Євхаристія в одній із двох олов'яних чаш, поміщеній у дерев'яну негарну пушку, яка взята до захристії, а друга олов'яна чаша — переносна. Частиці для хворих поновлює що дві неділі. Вода до святого хрещення освячується під час самого богослужіння за давним звичаєм. Єлей зберігається у склянній посудині. Усі Святі Тайни адмініструє відповідно до наших канонічних правил. Похорон відправляє по-християнськи.

Село Бортники [арк. 38]

У цьому селі перебуває один духівник на ім'я Яків Биховський. Рекомендований його милістю ясновельможним паном Станіславом Потоцьким* — белзьким воєводою, грубешівським і опалінським старостою. Висвячений у 1732 р. преосвященним архіпастором. Поставлений журавнівським намісником. Має інсталяційну грамоту. Метрика в порядку. У поведінці та вчинках було мало негативно-го, бо в парафії духівник ще недовго. Речі, що належать до церковного обряду, не замкнені й залишені на вівтарі. Є всі книги до церковного богослужіння. До проповідей Ключ Казасіона. Має Казуси. Сповідается за своєю потребою. Церковного поля було перед тим вдосталь, але тепер ділич

відібрав усе. Посесор* лише зі своєї ласки виділив духівникові невеликий шмат біля церкви. Сіножатеї було на косарів 20, проте і ці у руках пана. Парафіяльних родин 60.

Церква під титулом Собору Найсвятішої Діви, за чиїм благословенням збудована не пам'ятає, належно відремонтована. Обведена тином, але не повністю. Вівтар оздоблений відповідно до синодальної конституції. Антимінс між двома обрусами. Хрест на вівтарі олов'яний. Дзвонів три на хвіртці під дашком.

Церковні прикраси: одна чаша олов'яна, пурифікатори є, воздушків два. Мисочка олов'яна з ампулками. Гумерал належний. Поясів, рушників і рушників належних не було. Альб три. Фелонів чотири. Службник і Требник львівські. Один малий дзвінок. Підсвічники дерев'яні невеликі. Кадильниця латунна.

Усі ікони гарно намальовані, освячені намісником. Хоругви старі. Свята Євхаристія міститься у чаші, виготовленій відповідно до статків парафіян і поміщена в олов'яну пушку. Частиці для хворих поновлює згідно з конституцією. Святе миро — у склянній посудині разом з елеєм. Святі Тайни, окрім Служби Божої, мало до тепер адміністрував, але завдяки своїй старанності в майбутньому набуде у сьому досвіду.

Примітки

Адамашка — шовкова тканина багрового, зеленого або блакитного кольору, яку привозили з Дамаску.

Альба (лат. *albus* білий) — довга біла одежа у вигляді сорочки з широкими рукавами. Одягається під фелон.

Ампулка (лат. *ampulla* флакон) — невелика випукла посудина для вина і води, що її використовують під час Літургії.

Антимінс (лат. *ante mensa* важливіше за престол) — чотирикутне полотно з вшитими в нього частинками мощів, яке розгортають на престолах для здійснення Літургії.

Архіпастор (гр. *archê* зверхність) — адміністратор священиків.

Бакалавр — у середньовічних університетах це спочатку студент, який склав іспити; пізніше — студент, який склав іспит на науковій ступінь.

Візитатор — той, хто виконує візитацію.

Візитація (лат. *visitation* відвідання) — перевірка діяльності парафій вищою адміністрацією.

Вікарій (vicarious заступник) — заступник, згодом церковний урядовець.

Вінець — книга для церковних проповідей.

Воевода — провідник шляхти даної землі.

Воздух — покривець для церковного посуду з причастям.

Гумерал (лат. humeralis нараменник) — нараменник, що вдягається латинським духовенством під альбу і вкриває шию та плечі священника. У церквах східного обряду не набув поширення.

Данилович Миколай — землевласник.

Даниловичева з Денгофів Анна — землевласниця.

Десятина бджоловина — податок від пасіки.

Дідич — землевласник, поміщик.

Долович Ян Кароль — землевласник.

Євангеліє (гр. euangelion добра новина) — книги, що описують життя і вчення Ісуса Христа. Є чотири Євангелія: від Матея, Марка, Луки та Йоана.

Євхаристія (гр. eucharistia подяка) — Пресвята Тайна тіла й крові Ісуса Христа у вигляді хліба й вина. Прийняття Євхаристії — святе Причастя.

Єлей (церковнослов. від гр. elaion оливкова олія) — оливкова олія, яку використовують для церковних обрядів.

Желіборський Арсеній — львівський єпископ від 1641 р. У 1646 р. заснував друкарню при соборі Св. Юра, яку потім переніс до Унева.

Інсталяція (англ. installation призначення на посаду) — надання посади, наприклад, пароха.

Казус (лат. casus випадок) — випадок правдивий або вигаданий. Казуси поділяють на канонічні (тобто правничі), моральні та церковні.

Казус церковний — це збірник, де зведені випадки з практики пасторського досвіду, які полегшують виконання пасторських обов'язків.

Карафка (від іт. karaffa випукла пляшка) — випукла пляшка, часто з прикрасами.

Каштелян (лат. castellanus мешканець фортеці) — у давнину комендант фортеці та начальник цивільної й військової адміністрації; пізніше лише — почесний урядник.

Кивот (гр. kivotos скринька) — дерев'яна скринька на престолі, де в пушці тримають Святі Дари; має подекуди вигляд маленької церкви або земної кулі.

Китайка — шовкова тканина, яку завозили з Китаю.

Ключ — 1) маєток з кількох сіл; 2) книга з церковними проповідями.

Корона духовного — поголене або вистрижене місце на маківці — знак приналежності до духовенства.

Корпорал (лат. corporis тіло) — чотирикутний рушничок із тонкої лляної матерії, який розстеляють на престолі під чашу. У церквах латинського обряду на корпоралі розкладають частини тіла Христового для причащення.

Крайчий — двірський урядник, який виконував обов'язки накриття столу.

Лещинський Казимир Ігнаці — власник Журавнівського ключа.

Миро (гр. тугон запашна олія) — запашна живица з мирівця, яку разом з іншими пахощами використовують під час миропомазання; миро посвячує єпископ.

Намісник — йдеться про декана.

Намісні ікони — головні в іконостасі з зображеннями Ісуса Христа й Матері Божої.

Огородок — книга для церковних проповідей.

Октоїх (гр. okto вісім) — збірник церковних співів без недільних богослужб для восьми голосів.

Парафія (лат. parochial поселення) — найменша церковно-адміністративна одиниця зі своєю церквою, церковним нерухомим майном, церковною громадою і священником на чолі.

Патена (лат. patina сковорода) — церковне начиння у вигляді тарілки, на яку складають євхаристійний хліб.

Потоцький Станіслав — землевласник.

Посесор (лат. possessor володілець) — орендатор земельної ділянки.

Презентація (лат. Praesentatio — пропонування) — форма вибору очільника парафії, коли його вибирає поміщик, а єпископ лише затверджує цей вибір.

Псалтир (від гр. psalterion щипковий музичний інструмент) — збірник релігійних пісень (псалмів) Старого Завіту.

Пурифікатор (лат. purificus чистий) — невеликий рушничок для витирання літургійного посуду.

Пушка — посудина, в якій зберігають мале євхаристійне начиння; вона призначена для перенесення Святих Дарів до хворих для їх причащення.

Ритуал (лат. ritualis обрядовий) — сукупність обрядів, які супроводять релігійний акт.

Роговизна — податок від великої рогатої худоби.

Святі Дари — те саме, що Євхаристія.

Святі Тайни — хрещення, миропомазання, євхаристія, покаяння та ін., які у католицькій і православної церквах прийняті для освячення людини.

Синод (гр. *synodos* збори) — збори визначних священників під проводом єпископа або єпископів для спільного вирішення важливих церковних справ.

Синодальна конституція — збірник звичаїв і церковних настанов, прийнятих синодом.

Скибська Даниловичева Євфросина — землевласниця.

Службник — церковна книга зі Службами Божими.

Староста — начальник повітової адміністрації.

Стихар (гр. *sticharion* одяг) — церковний одяг духовенства при богослужіннях.

Сукцесія (лат. *succession* передавання в спадок) — право спадщини після смерті якоїсь особи.

Треба — релігійний обряд (хрестини, вінчання, похорон тощо), який здійснює священник на замовлення вірників.

Требник — богослужбова книга для треб.

Трефолой (гр. *tropologia* алегорична мова) — книжка з текстами святкових богослужінь для вечірні та утрєні.

Тріодь (від гр. *tri* три і *ôdê* пісня) — богослужбова книга, що містить церковні відправи.

Тріодь цвітна — богослужбова книга, що містить церковні відправи від першого дня Великодня до початку Петрівки.

Фелон (гр. *failonion* сяйливий) — верхній широкий церковний одяг духовенства без рукавів, що його вдягають поверх альби.

Цетнер Франциск — власник княгиницького ключа.

Цимборіум (лат. *Ciborium* металевий кубок) — чаша для постійного зберігання Святих Дарів.

Частиця — частинка подрібненого євхаристійного хліба.

Чинш (лат. *census* податковий перепис майна) — регулярний податок натурою або грошми, який платили феодалам за користування землею.

Шептицький Атанасій — львівський єпископ (1715—1746).

Шептицький Варлаам — львівський єпископ (1710—1715).

Шопа — приміщення для хліборобського знаряддя.

Шумлянський Йосиф — львівський єпископ від 1668 р.

Vasyl Popovych

PROTOCOLS OF THE GENERAL VISITATION
IN THE ZHURAVNO DEANERY CHURCHES
DURING 1732—1733 YEARS

The 280 — years old visitation protocols from churches of Zhuravno deanery, which consisted of 16 parishes, are for the first time translated into Ukrainian language from Polish, Latin, and Old Slavonic languages, and published. Information about the priests, sacral buildings, church property and quantity of Greek-Catholic families in every parish is given.

Keywords: manuscripts, Zhuravno, visitations.

Василь Попович

ПРОТОКОЛИ ГЕНЕРАЛЬНОЇ ВИЗИТАЦІЇ
ЦЕРКВЕЙ ЖУРАВНОВСЬКОГО ДЕКАНАТА
1732—1733 ГГ.

Впервые публикуются в переводе с польского, а местами и с латинского и церковнославянского языков рукописи более чем 280-летней давности — протоколы визитации церквей Журавновского деканата, в состав которого в то время входило 16 приходов. Приведены данные о священниках, са-кральных сооружениях, церковном имуществе и количестве семей греко-католического обряда в каждом приходе.

Ключевые слова: рукописи, Журавно, визитации.